

Benedikt XVI ikke fundamentalist

Efter at midnatsmessen julenat i Peterskirken var afsluttet, tilføjede den danske kommentator i TV en personlig vurdering af pave Benedikt, som han karakteriserede som fundamentalist. Det faldt biskop emeritus Henrik Christiansen, Aalborg, for brystet.¹

Af Henrik Christiansen²

Jeg mener ikke, at man med rette kan karakterisere og rubricere Benedikt XVI som "fundamentalist", således som De gjorde i Deres afsluttende kommentarer.

Nu ved jeg vel, at medierne - efter 1970 - har skabt en helt ny konnotation til ordet fundamentalisme, men den kan man efter min opfattelse ikke bruge om paven.

Lad mig til belysning af problematikken først citere værket: *Religion in Geschichte und Gegenwart*:³

Fundamentalismus, religiöse Bewegung amerikanischen Ursprungs gegen den theologischen Liberalismus und die von Evolutionsgedanken beherrschte Wissenschaft. Der F. hat seinen Ursprung in verschiedenen Bibelkonferenzen der 70er Jahre d. 19. Jh., als der christliche Glaube durch den Darwinismus bedroht schien. Die Schriftenreihe "The Fundamentals, A Testimony to the Truth" (1910-12) half zur Breitenwirkung.⁴

Fundamentalismens betydelige indflydelse især i Sydstaterne skildres, hvorefter der sluttes:

Der F. ist ein komplexes Gebilde, das man weder allein aus ökonomischen und politischen Gründen noch aus dem Gegensatz von städtischer Intelligenz und ländlicher Unbildung oder von Nord und Süd erklären kann. Diese Faktoren wirkten alle mit, charakteristisch aber ist eine doktrinäre Abneigung gegen Methoden und Ergebnisse der Naturwissenschaft und historischen Forschung. Der F. ist keine selbständige Bewegung mit eigener Lehre, aber schlecht

¹ Biskop Christiansen, som i øvrigt havde rosede ord til kommentatoren, sendte denne et brev, hvorfra vi med forfatterens tilladelse publicerer det relevante afsnit. Citater på tysk er af Jacob Thomsen oversat til dansk, og oversættelserne er indsat som fodnoter.

² Biskop over Aalborg Stift 1975-91

³ Kurt Galling u.a. (Hg.): *Religion in Geschichte und Gegenwart* : Handwörterbuch für Theologie und Religionswissenschaften, 3. Auflage, Tübingen, Mohr-Siebeck, 1957-1962, bind 2, spalte 1178f

⁴ Oversættelse: Fundamentalisme, en religiøs bevægelse, der stammer fra Amerika, rettet mod den teologiske liberalisme og den videnskab, der beherskes af udviklingstanken. Fundamentalismen har sit udspring i forskellige bibelkonferencer fra 70erne af 19. århundrede, da den kristne tro syntes truet af darwinismen. Skriftrækken "The Fundamentals. A Testimony to the Truth" (1910-12) medvirkede til udbredelsen.

informierte Protestbewegung gegen den extremen und militanten Liberalismus. Im Unterschied zu anderen konservativen christlichen Bewegungen har der F. keinen eigenen Ausgangspunkt, sondern ist eher eine Reaktion gegen eine wirkliche oder vermeintliche Gefährdung des christlichen Glaubens".⁵

Endvidere *Den Store Danske Encyklopædi*, artikel Fundamentalisme:

Kristen fundamentalisme fødtes i slutningen af 1800-tallet og i 1900-tallet som forkastelse af bibelkritik, idet F. hævder, at Bibelen er blevet til under direkte inspiration fra Gud, hvorfor den er ufejlbar og hævet over menneskelig kritik. I USA dannes F. i forskellige protestantiske trossamfund i beg. af 1900-tallet til kamp imod Darwinismen og mod forskellige udtryk for liberal teologi. F. tog navn efter et tidsskrift: *The Fundamentals*, som blev udgangspunkt for denne opfattelse. F. spillede en stor rolle efter 1920 bl.a. i Forbuds-Amerika, og i kulturkampen forlangte de et forbud mod darwinistisk undervisning i skolerne. I 1970-erne fik de igen vind i sejlene som Moral Majority og Christian Coalition og blev derigennem en magtfaktor i amerikansk politik.

Jeg fortsætter: Fundamentalisme afvises af alle de klassiske kirkesamfund. I den romersk-katolske kirke er den således så at sige forbudt. Citat efter *Richard P. McBrien: Katolsk Tro gennem to Årtusinder*:⁶

Vi kan ikke læse de hellige skrifter skilt fra deres sammenhæng i den bestemte bibelske bog og i den bestemte situation, som de blev skrevet til (den såkaldte "Sitz im Leben")

Det fremgår klart, at fundamentalisme er uforenelig med officiel romersk-katolsk tilgang til Den Hellige Skrift og til dogmatisk og moralske problemer jf. sådanne officielle dokumenter som Pius XII's rundskrivelse fra 1943: *Divino afflante Spiritu*, samt den pavelige bibelkommissions instruktion⁷ og Den dogmatiske konstitution: *Dei Verbum, om Guds Åbenbaring*.⁸

Sagligt og tillige historisk set er det problematisk at karakterisere paven som fundamentalist, og det går heller ikke, selvom man inddrager den nutidige mediebrug af ordet.

I Encyklopædien hedder det:

Fundamentalisme er bogstavtro religiøsitet, der kan være forbundet med et politisk og/eller ideologisk program. Begrebet er vanskeligt at definere, fordi det ofte i faglitteratur og dagligt sprog bruges upræcist som fællesbetegnelse for vidt forskellige religiøse grupper, der selv mener, at de adskiller sig radikalt fra hinanden. F. bruges ofte negativt, synonymt m. fanatisme og irrationalitet, men fremtræder i sin kerne snarere som et alternativ til sekulariserede samfunds relativistiske skriftsyn og dets tillid til naturvidenskabelige landvindinger.

Jævnfør hertil også en udtalelse af direktøren for Søren Kierkegaard Selskabet, Københavns Universitet, dr. theol. *Niels Jørgen Cappelørn* i *Kristeligt Dagblad* for 30. december 2005:

⁵ Oversættelse: Fundamentalismen er et kompleks fænomen, som man hverken kan forklare alene ved økonomiske og politiske årsager eller ved modsætningen mellem intelligensniveauet i byerne og manglen af uddannelse på landet eller modsætningen mellem nord og syd. Disse faktorer er alle medvirkende, men det karakteristiske er en doktrinær afstandtagen fra naturvidenskabens og historieforskningens metoder og resultater. Fundamentalismen er ingen selvstændig bevægelse med egne læresætninger, men en dårlig informeret protestbevægelse mod den yderliggående og krigeriske liberalisme. Til forskel fra andre konservative kristelige bevægelser har fundamentalismen ikke noget bestemt udgangspunkt, men er snarere en reaktion på en virkelig eller formentlig fare for den kristne tro.

⁶ Niels Steensens Forlag 1981, s. 20 og 184

⁷ Den pavelige Bibelkommission (præfekt kardinal Joseph Ratzinger), *Fortolkningen af Bibelen i Kirken*, 1994. Oversat af Hanne Gregersen og Erling Tiedemann. Ansgarstiftelsens forlag, København 1997

⁸ Andet Vatikankoncil, 1965. **Klik her** for at se dette koncilsdokument

Der er sket en udvanding af begrebet fundamentalisme, siden det første gang blev brugt omkring 1910. Dengang var det møntet på kristne, der læste Bibelen som Guds ufejlbarlige ord og autoritet i alle livets spørgsmål. I dag bruges fundamentalisme derimod som et skælds- eller modeord, ligesom man i 1970'erne beskyldte enhver politisk modstander for at være fascist eller fascistoid.

Som det nyeste udtryk for, at paven ikke sagligt (altså når ordene bruges, således som vi bør anvende dem i saglige forhold) kan karakteriseres som fundamentalist, vil jeg fremdrage den lige udkomne bog: *Jürgen Habermas, Joseph Ratzinger. Dialektik der Säkularisierung. Über Vernunft und Religion.*⁹ Bogen er lige udkommet også på dansk og blev omtalt i DR2 Deadline her lige før jul.¹⁰

Af Joseph Ratzingers i denne bog offentliggjorte foredrag fremgår det klart, at han ikke er fundamentalist. Citat:

Wir hatten gesehen, dass es *Pathologien in der Religion* gibt, die höchst gefährlich sind, und die es nötig machen, das göttliche Licht der Vernunft sozusagen als ein Kontrollorgan anzusehen, von dem her sich Religion immer wieder neu reinigen und ordnen lassen muss, was übrigens auch die Vorstellung der Kirchenväter war.¹¹

Efter nogle bemærkninger om en tilsvarende *Pathologie der Vernunft* fortsætter Ratzinger:

Diese Grundregel muss dann praktisch, im interkulturellen Kontext unserer Gegenwart, konkretisiert werden. Ohne Zweifel sind die beiden Hauptpartner in dieser Korrelationalität der christliche Glaube und die westliche säkulare Rationalität. Das kann man und muss man ohne falschen Eurozentrismus sagen. Beider bestimmen die Weltsituation in einem Mass wie keine andere der kulturellen Kräfte. Aber das bedeutet doch nicht, dass man die anderen Kulturen als eine Art "quantité négligeable"¹² beiseite schieben dürfte. Dies wäre nun doch eine westliche Hybris, die wir teuer bezahlen würden und zum Teil schon bezahlen. Es ist für die beiden grossen Komponente der westlichen Kultur wichtig, sich auf ein *Hören*, eine wahre Korrelationalität einzulassen. Es ist wichtig, sie in den Versuch einer polyfönen Korrelation hineinzunehmen, in der sie sich selbst der wesentlichen Komplementarität von Vernunft und Glaube öffnen, so dass ein universaler Prozess der Reinigungen wachsen kann, in dem letztlich die von allen Menschen irgendwie gekannten oder geahnten wesentlichen Werten und Normen neue Leuchtkraft gewinnen können, so dass wieder zu wirksamer Kraft in der Menschheit kommen kann, was die Welt zusammenhält.¹³

Sådan kunne eller ville en fundamentalist aldrig udtrykke sig.

[Links på næste side]

⁹ Verlag Herder, Freiburg 2005

¹⁰ Bogen blev ganske rigtigt omtalt i TV som udkommet på dansk, men udkommer først i løbet af foråret 2006

¹¹ Oversættelse: Vi har set, at der gives sygdomme i religion, som er meget farlige, og som gør det nødvendigt at se fornuftens gudgivne lys så at sige som et kontrolorgan, som religionen altid på ny må lade sig rense og ordne af, hvad der forøvrigt også var kirkefædrenes opfattelse.

¹² Fransk: "en ubetydelig størrelse". Udtrykket bruges i forskellige videnskabelige discipliner og betegner en mængde eller størrelse, der er så ubetydelig, at en fjernelse af den ikke har nogen virkning på helheden.

¹³ Fra siderne 56-58. Oversættelse: Denne grundregel må da konkretiseres i praksis i vor nutids interkulturelle kontekst. Uden tvivl er de to hovedparter i dette indbyrdes spændingsforhold den kristne tro og den vestlige verdslige fornuftsdyrkelse. Det kan man og må man sige uden nogen falsk europæisk centralisme. De to parter bestemmer verdenssituationen i en grad, som ingen andre kulturelle kræfter. Men det betyder dog ikke, at man skal skubbe de andre kulturer til side som en slags ubetydelige størrelser. Det ville jo være et vestligt overmod, som vi måtte betale dyrt for, således som vi allerede gør det nu. Det er vigtigt for begge de store komponenter i vestlig kultur, at de indlader sig på at høre, på en sand drøftelse af forholdet imellem dem. Det er vigtigt at drage dem ind i et forsøg på at skabe en mangestemmig relation, hvorved man åbner sig for det væsentlig komplementære forhold mellem fornuft og tro. Så kan en universel renselsesproces vokse frem, og alle væsentlige værdier og normer, som mennesker på en eller anden måde har erkendt eller anet, til sidst vinde ny livskraft. Så kan det, der holder verden sammen, igen komme til at blive en virksom kraft i menneskeheden.

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk